

VERGİCİNİN DÜNYASI

CİHAT ÇETİNKAYA

Türk Lirası'ndan üç sıfır atalım mı?

Serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisinin uygulandığı sistemlerde ekonominin geleceğine yönelik beklentiler mal ve para piyasalarında arz ve talebi belirleyen başlıca unsurlardır. Enflasyonun yıllık ortalama yüzde 70'in üzerinde gerçekleştiği ülkelerde piyasa dengelen büyük oranlarda sarsıntıya uğramaktadır. Özellikle parasal istikrarın bozulduğu bir ortamda fiyat istikrarının ve sağlıklı büyümenin sağlanması hemen hemen imkansızdır.

Ülkemizin son yıllarda karşı karşıya kaldığı iki büyük sorun enflasyon ve terördür. Birbiri ile adeta at başı giden bu iki sorundan enflasyonun ana kaynağının kamu açıkları olduğu genel olarak kabul görmektedir. Enflasyonla kalkınmanın ve büyümenin sağlıklı bir model olmadığı, aksine haksız rekabeti yaratan adaletsiz ve ekonomik sistemimizi tahrip edici olduğu iktisatçılar, siyasetçiler ve bilimadamları tarafından kabul edilmektedir.

Paranın ve finansal sistemin fonksiyonlarını tam anlamıyla yerine getirdiği ve fiyat istikrarının sağlandığı ekonomilerde sağlıklı büyüme kaçınılmaz bir sonuçtur. Böyle bir ortam sağlandığında, büyüme ve kalkınmanın itici gücü rasyonel yatırımlara yönelen özel sektör, karlı yatırım alanlarına yönelik kararları hayata geçirirken gerekli fonlarda finansal sistem sayesinde temin edecektir. İstikrarlı bir ekonomide finansal sistemin temel görevi "tasarrufları yatırımlara kanallandırmaktır." Fiyat istikrarının sağlanmadığı ekonomilerde, finansal sistem reel anlamda çalışmaz, özel sektör gerçek manada yatırım yapamaz. Spekülasyon cazip hale gelir ve tüketiciler yerli paradan kaçmak için rastgele ve bilinçsizce tüketime yönelerek suni talep artışlarına neden olurlar. Bu da enflasyonun diğer bir çeşidinin hayata geçirilmesidir.

Enflasyona karşı mücadelede olması gereken önemli bir kural, siyasi ve ekonomik otoritelere olan güvenin devamı etmesidir. Acaba Türkiye'de bu güven ortamı sağlanmış mıdır? Son on yıllık dönemde her yıl için enflasyon hedefi yüzde 30'un altında belirlenerek yola çıkıldığı halde, devletin resmi makamlarına göre tüketici fiyatları ile enflasyon asla yüzde 30'un altında gerçekleşmemiş, çoğu kez iki, üç katı ile gerçekleşmiştir.

Bu durum siyasi ve idari otoritelere güveni minimum seviyeye düşürmüştür. Güvensizliğin hakim olduğu ortamda TL'den kaçış gündeme gelmesi normal bir sonuçtur. Bu nedenle kişiler satın alma güçlerini koruma güdüsüyle altın, döviz, gayrimenkul, dayanıklı tüketim mallarına hatta günlük tüketim mallarına yönelerek yoğun talep artışı yaratmaktadır. Türkiye'de her fert elinde bulunan TL'nin gün geçtikçe eridiğine inanmakta ve elde enyen donduma benzeri paradan kurtulmak için süratle elden çıkartmaya yönelik bütün yollar denemektedir.

Milli paradan beklenen önemli fonksiyonlarından birisi olan "Değer Tutma Fonksiyonu" TL için maalesef kalmamıştır. Yine paranın "Değişim Aracı" olma özelliği de gün geçtikçe kaybolmakta günlük alışverişlerimizde dahi dolar, mark, frank, florin gibi yabancı paralar piyasaya hakim olmaktadır. Büyük alışveriş merkezlerindeki etiketlerde malın yabancı para birimi ile ilan edildiği görülmektedir. Dolayısıyla para ikamesi (currency substitution) nedeniyle TL'den kaçış hızlanmıştır.

Türk Lirası'na güvenin minimum seviyelere indiği yıllardır uygulanan istikrar tedbirlerinin sonuç vermediği, otoritelere güvenin sarsıldığı bir ortamda, sağlıklı ekonomik karar alma ve kalkınmaya çalışma hayalden öteye gidemez. Bu nedenle ülkenin geleceği için fiyat istikrarının sağlanması siyasi iktidarların birinci sorunu olmaktadır.

Avrupa Topluluğu'na tam üyelik hazırları içerisinde olduğumuz şu günlerde, ekonomimizi baskıların uyanısına gerek kalmadan doğru konuma getirmeliyiz. Fiyat istikrarı, bütçe dengeliği, dış ticaret, gelir dağılımı, vergi sistemi ve vergilendirmede adilet, finansal sistem ve Gümrük Birliği konularında en azından Avrupa standartlarına ulaşmak zorundayız.

Yönetmek harcamak demektir, ancak para basarak harcama yapma devri I. Dünya Savaşı yıllarında kalmış ilkel ve acımasız bir finansman politikasıdır. Gelişmiş ülkeler para basarak finansman sağlama yerine vergi gelirleriyle finansman yönetimini ana kural haline getirmişlerdir. Vergi gelirlerini atıramayan ve vergiyi tabana yayamayan devletler, yapılarını küçültme yollarını aramakta ve bu noktada özelleştirme popüler bir politika olmaktadır. Bunda dünyada giderek artan liberal akımların ve globalleşme politikalarında etkili olduğu gerçektir. Diğer taraftan Türkiye ekonomisi özelleştirmede olmazsa olmaz noktasına çoktan gelmiştir ve bulunduğu noktada vakit kaybetmeden yoluna devam etmelidir. İstikrarlı bir büyüme ve kalkınmanın motoru haline gelmesi ve fon temini amacıyla dünya finansman piyasaları ile kenetlenilmesi gereken diğer eğilimlerdir. Yazımızın bundan sonraki bölümünde iste bu noktalar üzerinde durulacaktır.

23-28. Ekim. 1995